GERARD HOGAN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. április 15.[1]

C-65/20. sz. ügy

VI
kontra
KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

(az Oberster Gerichtshof [legfelsőbb bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 85/374/EGK irányelv – Termékfelelősség – A »hibás termék« fogalma – Helytelen egészségügyi tanácsot tartalmazó napilap nyomtatott példánya”

I. Bevezetés

1. Amennyiben valamely napilap egy független publicista napi rovatában helytelen egészségügyi tanácsot tesz közzé, perelhető-e a 85/374/EGK tanácsi irányelv[2] (a továbbiakban: termékfelelősségi irányelv) értelmében vett hibás termék terjesztése miatt, ha az újság olvasója később arra hivatkozik, hogy e tanács követése folytán fizikai sérülést szenvedett? Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) az általa előterjesztett jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemben lényegében ezt, a termékfelelősségi irányelv értelmezésével kapcsolatos új kérdést veti fel.

2. Mielőtt azonban rátérnék a tényállásra és a konkrét jogkérdésekre, először is ismertetem a vonatkozó jogi hátteret.

[1] Eredeti nyelv: angol.

[2] Az 1999. május 10-i 1999/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL 1999. L 141., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 4. kötet, 147. o.) módosított, a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 210., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 257. o.).

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A termékfelelősségi irányelv

3. A termékfelelősségi irányelv első, harmadik, negyedik és hatodik preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„[…] közelíteni kell a tagállamok azon jogszabályait, amelyek a hibás és ebből kifolyólag kárt okozó termékek gyártóinak felelősségét szabályozzák, mivel ezek eltérése a verseny torzulását eredményezheti, hatással lehet az áruknak a közös piacon belüli szabad mozgására, és a fogyasztók eltérő szintű védelmét eredményezheti a hibás termékek által a fogyasztó egészségében vagy tulajdonában okozott kárral szemben;

[…]

[…] a felelősség kizárólag az iparilag előállított ingó dolgokra terjedhet ki; mivel ebből kifolyólag szükséges a felelősséget kizárni a mezőgazdasági termékek és a vadászati termékek vonatkozásában, kivéve, ha ezek olyan ipari feldolgozáson mentek keresztül, amely hibát okozhat e termékekben; mivel az ezen irányelvben megállapított felelősségnek azokra az ingó dolgokra is ki kell terjednie, amelyeket ingatlanok előállítására használnak fel, illetve amelyeket ingatlanokba építettek be;

[…] a fogyasztó védelme megköveteli, hogy a gyártási folyamatban részt vevő összes gyártó felelősséggel tartozzon, amennyiben az általuk gyártott termék, vagy az általuk szállított résztermék vagy nyersanyag hibás volt; mivel ugyanebből az okból a felelősséget ki kell terjeszteni azokra, akik terméket importálnak a Közösségbe, és azokra, akik nevük vagy védjegyük feltüntetésével vagy egyéb megkülönböztető jelzéssel magukat gyártónak tüntetik fel, vagy akik olyan terméket szállítanak, amelynek gyártója nem állapítható meg;

[…]

[…] a fogyasztó testi épségének és javainak védelme érdekében a termék hibáját nem a használatra való alkalmasság hiányához, hanem az általában elvárható [helyesen: a széles vásárlóközönség részéről jogosan elvárható] biztonság hiányához képest kell megállapítani; mivel a biztonságot a terméknek a körülményekhez képest nem megfelelő, rendeltetésellenes használatának kizárásával kell megállapítani”.

4. A termékfelelősségi irányelv 1. cikke tartalmazza azt az általános szabályt, amely szerint a termék gyártója felel a termék hibája által okozott kárért.

5. A termékfelelősségi irányelv 2. cikke, valamint 3. cikkének (1) és (2) bekezdése meghatározza a „termék” és a „gyártó” fogalmát, valamint azt, hogy ezen irányelv értelmében ki minősül „feltételezett gyártónak”. E rendelkezések a következőket mondják ki:

„2. cikk

Ezen irányelv alkalmazásában a »termék« minden ingó dolog, akkor is, ha az más ingó vagy ingatlan dolog részét alkotja. A »termék« fogalma magában foglalja a villamos energiát is.

3. cikk

(1) A »gyártó« a végtermék, az alapanyag, a résztermék előállítója, valamint az, aki önmagát a termék gyártójaként adja meg nevének, védjegyének vagy egyéb megkülönböztető jelzésének a terméken történő feltüntetésével.

(2) A gyártó felelősségének sérelme nélkül, minden személyt, aki üzleti tevékenysége körében eladás, bérlet, lízing vagy az értékesítés bármely formája céljából terméket a Közösségbe importál, ezen irányelv alkalmazása szempontjából gyártónak kell tekinteni, és gyártóként felel.

[…]”

6. A termékfelelősségi irányelv 6. cikke meghatározza, hogy az irányelv értelmében mi minősül hibának. E cikk első bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A termék hibás, ha nem nyújtja az általában elvárható [helyesen: jogosan elvárható] biztonságot, tekintettel az összes körülményre és különösen:

a) a termék kiszerelésére;

b) a termék észszerűen elvárható használatára;

c) a termék forgalomba hozatalának időpontjára.

[…]”

B. Az osztrák jog

7. A Bundesgesetz vom 21. Jänner 1988 über die Haftung für ein fehlerhaftes Produkt (Produkthaftungsgesetz) (a hibás termékért való felelősségről szóló 1988. január 21-i szövetségi törvény [továbbiakban: termékfelelősségről szóló törvény]) [3] 1. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha valaki a termék hibája miatt meghal, sérülést vagy egészségkárosodást szenved, vagy ha a terméktől eltérő materiális javakban kár keletkezik, a következő jogalanyok kötelesek a kárt megtéríteni:

1. az a vállalkozó, aki a terméket előállította és forgalomba hozta,

[…]”

[3] A BGBl. legutóbb a BGBl. I 98/2001. számával módosított 99/1988. száma.

8. A termékfelelősségről szóló törvény 3., 4. és 5. §-a meghatározza a gyártót, a terméket, illetve a hibás termék fogalmát. E rendelkezések a következőképpen szólnak:

„3. § A gyártó (az 1. § (1) bekezdésének 1. pontja) a végtermék, az alapanyag, a résztermék előállítója, valamint az, aki önmagát a termék gyártójaként adja meg nevének, védjegyének vagy egyéb megkülönböztető jelzésének a terméken történő feltüntetésével.

4. § »Termék« minden ingó testi dolog, még akkor is, ha az valamely másik ingóság részét képezi, vagy ingatlannal egyesítve van, beleértve az energiát is.

5. § (1) A termék hibás, ha nem nyújtja az összes körülményre tekintettel észszerűen elvárható biztonságot, tekintettel különösen:

1. a termék kiszerelésére;

2. a termék észszerűen elvárható használatára,

3. a termék forgalomba hozatalának időpontjára.

[…]”

III. Az alapügy tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

9. A kérdés a következő összefüggésben vetődik fel. Az alperes a Kronen-Zeitung, Ausztriában talán a legnagyobb példányszámban terjesztett népszerű bulvár napilap regionális kiadásának tulajdonosa[4] és (állítása szerint) kiadója. Az újság 2016. december 31-én a „Hing'schaut und g'sund g'lebt” (Nézzen csak ide, és egészséges lesz) keretes rovatban jelentette meg a „Kräuterpfarrer Benedikt” (Benedek, a füves pap) „Schmerzfrei ausklingen lassen – Eine Auflage aus geriebenem Kren” (Zárja fájdalom nélkül az évet – használjon reszelt tormát) című cikkét.

10. E cikk szövege a következő volt:

„Reumafájdalmak enyhítése

A frissen reszelt torma segíthet a reuma során fellépő fájdalom csökkentésében. Az érintett területeket előbb dörzsöljük be sűrű növényi olajjal vagy disznózsírral, majd helyezzük és nyomjuk rájuk a reszelt tormát. Ezt a pakolást akár kettő–öt óráig is fennhagyhatjuk, mielőtt eltávolítanánk. A pakolásnak enyhítő hatása van.”

11. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a tormapakolás időtartama a cikkben helytelenül szerepel: a cikknek valójában úgy kellett volna szólnia, hogy az olvasó számára kettő–öt *óra* helyett kettő–öt *percig* tartó alkalmazás javallott. A szóban forgó cikket egy szerzetespap írta, aki rendtag. A „Benedikt” (Benedek) nevet használja. Úgy tűnik – vagy legalábbis az alperes azt állítja –, hogy a szóban forgó pap a gyógynövényes gyógyítás területén elismert szakértő, aki láthatólag számos hasonló újságcikket írt, és aki a gyógynövényes gyógyításról könyveket is kiadott. Az alperes azt állítja, hogy eddig mindig megbízhatott a pap szakértelmében, és ez az első ilyen kártérítési igény, amellyel eddig találkozott.

[4] Az 1981. június 12-i Bundesgesetz über die Presse und andere publizistische Medien (szövetségi sajtó- és más médiakiadványokról szóló törvény (BGBl. 314/1981. szám) 1. §-a (1) bekezdésének 8. pontja szerinti Medieninhaber.

12. A felperes, VI a *Kronen-Zeitung* újság előfizetője. Arra hivatkozik, hogy olvasta a cikket és követte a tanácsot. Ennek megfelelően feltette a cikkben leírt tormapakolást a bal bokájára. A pakolást körülbelül három óráig hagyta fenn, és azt csak akkor vette le, amikor erős fájdalmai kezdtek lenni. A tormában lévő erős tormaolajok miatt mérgező kontaktreakció alakult ki. Ezért sérelemdíj címén 4400 euró összegű kártérítés iránti igényt terjesztett elő, és annak megállapítását kérte, hogy az alperes tartozik felelősséggel a szóban forgó balesetből származó valamennyi fizikai sérülésért és annak valamennyi jövőbeli következményéért.

13. A keresetét első fokon elutasították. Az elsőfokú bíróság (Bezirksgericht für Handelssachen, Wien; bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság, Ausztria) megállapította, hogy az alperes a cikket a gyógynövényes gyógyítás terén elismert szaktekintéllyel készíttette, aki e témában már széles körben publikált. Az alperesnek nem volt oka arra, hogy az e szakértő által szolgáltatott kéziratokat ellenőrizze. Mivel a szerző egyébként elismert szaktekintély volt, a bíróság úgy ítélte meg, hogy nem tekinthető az Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuchs (osztrák általános polgári törvénykönyv) 1315. §-a[5] értelmében vett szokásosan alkalmatlan vagy szándékosan veszélyes személynek.

14. Ezzel szemben a bíróság megállapította, hogy abban az esetben, ha a szerző által leadott eredeti cikk helyes volt, és a hiba a gyártási folyamat során merült fel, az alperes kizárólag akkor felelős, ha ténylegesen garanciát vállalt a kiadványa tartalmának helyességéért. Rámutatott arra, hogy a *Kronen-Zeitung* olyan bulvárlap, amelyben az információ olyan, meglehetősen rövid cikkekben szerepel, amelyeket szórakoztató, egyszerű és könnyen értelmezhető módon fogalmaznak meg. A cikket tehát nem lehetett egy tekintet alá venni egy olyan cikkel, amelyet például valamely tudományos folyóiratban tettek közzé.

15. Ezenkívül a bíróság megállapította, hogy ilyen esetben az olvasó várakozásai eltérnek például a tudományos cikk, szakfolyóirat vagy ismeretterjesztő mű olvasója által támasztott várakozásoktól. Mivel tehát nem lehetett feltételezni a cikk tartalmának helyességére vonatkozóan tett kötelezettségvállalást, az alperes nem felelt a cikkben megadott kezelési időtartam helytelenségéért. A Handelsgericht Wienhez (bécsi kereskedelmi bíróság, Ausztria) mint fellebbviteli bírósághoz benyújtott fellebbezést eljárási okokból elutasították. A fellebbviteli bíróság többek között azt rótta VI terhére, hogy a fellebbezési eljárásban hivatkozott először az alperes objektív felelősségének megállapítása iránti kérelmét alátámasztó ténybeli elemekre.

16. Úgy tűnik, hogy az Oberster Gerichtshofhoz (legfelsőbb bíróság) benyújtott felülvizsgálati kérelemből egyértelműbben kítűnnek az alperesnek a termékfelelősségről szóló törvény szerinti objektív felelősségére alapított érvek. E bíróság a 2020. január 21-i határozatában elutasította azt az érvet, amely szerint a termékfelelősségről szóló törvény szerinti objektív felelősség vizsgálatának feltételei nem teljesültek, jóllehet a felperes az elsőfokú eljárás során kifejezetten az alperes vétkességen alapuló felelősségére alapította az érvelését.

17. E bíróság ezt követően megvizsgálta a termékfelelősségről szóló törvény és tágabb értelemben a termékfelelősségi irányelv szerinti objektív felelősség mellett szóló érveket. Rámutatott arra, hogy a kézikönyvekhez, útmutatókhoz és térképekhez hasonló közzétett műveket azért árusítják, mert a végső fogyasztó arra számít, hogy azokból konkrét utasításokra tesz szert. Azt is hozzátette, hogy ha például a valamely könyvben vagy újságban szereplő receptben egy összetevőnek az emberi egészségre káros módon tévesen szerepel a mennyisége, nem lenne helyénvaló, ha az ebből kifolyólag egészségkárosodást szenvedő személyt nem illetné meg

[5] E rendelkezés a harmadik személyek cselekményeiért való felelősséggel foglalkozik.

jogorvoslat a termékfelelősségi irányelv alapján, jóllehet ha ugyanezt a túlzott mennyiséget tévedésből a fogyasztó által megvásárolt, feldolgozott végtermékhez adták volna hozzá, e fogyasztó a termékfelelősségi irányelv alapján objektív felelősség alapján perelhetné a termék gyártóját.

18. Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) ezt követően négy olyan érvet jelölt meg, amelyek álláspontja szerint az ilyen jellegű ügyekben a helytelen tájékoztatásért való felelősség ellen szólnak. Egyrészt úgy ítélte meg, hogy a termékfelelősség célja nem az adott tanács betartásával, hanem a valamely tárgy által keltett veszéllyel szembeni védelem. Másrészt az újságcikkekhez hasonló szellemi termékek pontosan azért nem minősülnek az osztrák termékfelelősségről szóló törvény vagy a termékfelelősségi irányelv 2. cikke értelmében vett „terméknek", mert szorosan véve nem fizikai tárgyak. Harmadrészt, a termékfelelősségnek a tárgyi formában történő tájékoztatásnyújtással való bármely összekapcsolása önkényes lenne, ezért a tájékoztatást ki kell zárni a termékfelelősségi irányelv hatálya alól. Végezetül fenntartásokkal élt a tekintetben, hogy az irányelv 2. cikkében szereplő „termék" kifejezés ilyen tág értelmezése korlátlan és határtalan felelősséget alapozhat meg.

19. Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) végül megjegyezte, hogy ha a termékfelelősségi irányelv objektív felelősségre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kellene az ilyen esetekre, álláspontja szerint az alperes a termékfelelősségről szóló törvény alapján főszabály szerint a felperes olvasót a helytelen tanács következtében érő minden testi sérülésért felelősséggel tartozna.

20. Az e kérdéssel kapcsolatos kétségeire tekintettel az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a [85/374] irányelv 1. és 6. cikkével összhangban értelmezett 2. cikkét, hogy (hibás) terméknek kell tekinteni valamely napilap azon példányát, amely olyan, szakmailag helytelen egészségügyi tanácsot tartalmaz, amelynek követése egészségkárosodást okoz?"

21. Az alperes, a KRONE-Verlag, a német kormány és az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket a nyújtott be a Bírósághoz.

IV. Az előterjesztett kérdés elemzése

22. Amint azt már jeleztem, ezen ügyben a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében vizsgálandó kérdés lényegében az, hogy egy újság tulajdonosa a termékfelelősségi irányelv alapján felelős lehet-e egy ilyen jellegű téves cikkért.[6] Álláspontom szerint az irányelv szövegéből, céljából és összefüggéseiből teljesen egyértelműen következik, hogy az irányelv kizárólag a termékek fizikai tulajdonságaira vonatkozik, így az ilyen esetekre nem alkalmazandó.

23. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése esetén a releváns rendelkezés szövegén felül – amely „a hagyományos értelmezési alapelveknek megfelelően mindig kiindulópontja és egyúttal korlátja is minden értelmezésnek"[7] – figyelembe

[6] Ettől természetesen meglehetősen elkülönül az a kérdés, hogy fennáll-e felelősség az osztrák jog más rendelkezései alapján, és mivel azt teljes egészében a kérdést előterjesztő bíróság feladata elbírálni, természetesen e külön kérdésben nem foglalok állást. A termékfelelősségi irányelv nyilvánvalóan nem zárja ki e felelősség esetleges fennállását (lásd a termékfelelősségi irányelv tizenharmadik preambulumbekezdését és 13. cikkét).

[7] Lásd e tekintetben: Trstenjak főtanácsnok Agrana Zucker ügyre vonatkozó indítványa (C-33/08, EU:C:2009:99, 37. pont).

kell venni annak szövegkörnyezetét, valamint azoknak a szabályoknak a célkitűzéseit is, amelyeknek a részét képezi.[8] Ezért először magának a termékfelelősségi irányelv szövegének, majd ezt követően a szövegösszefüggésének és az általa követett céloknak a vizsgálatát javaslom.

24. Először is, ami magát a termékfelelősségi irányelv szövegét illeti, megjegyezhető, hogy annak 1. cikke akként rendelkezik, hogy a gyártó „felel a termék hibája által okozott kárért". Ezt követően a 2. cikkben szereplő meghatározás szerint „termék" „minden ingó dolog, akkor is, ha az más ingó vagy ingatlan dolog részét alkotja"[9]. A 3. cikkben szereplő meghatározás szerint „gyártó" „a végtermék, az alapanyag, a résztermék előállítója, valamint az, aki önmagát a termék gyártójaként adja meg nevének, védjegyének vagy egyéb megkülönböztető jelzésének a terméken történő feltüntetésével". Ezenkívül a szóban forgó irányelv 6. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a termék hibás, „ha nem nyújtja az általában elvárható [helyesen: jogosan elvárható] biztonságot, tekintettel az összes körülményre és különösen: a) a termék kiszerelésére; b) a termék észszerűen elvárható használatára; c) a termék forgalomba hozatalának időpontjára." E rendelkezés szövege fizikai tárgyak előállítására és a szóban forgó termékben rejlő fizikai hibából eredően elszenvedett kárra vonatkozik.

25. Egyes jogelméleti szerzők arra utaltak, hogy a terméknek ebben az értelemben még csak nem is kell kézzelfoghatónak lennie ahhoz, hogy a termékfelelősségi irányelv 2. cikke értelmében vett „terméknek" minősüljön.[10] Ez lehetőséget teremtene arra, hogy az újság helyett az *újságban szereplő tájékoztatást* lehessen terméknek tekinteni. Álláspontom szerint azonban ilyen értelmezés nem lehetséges ezen irányelv szövege, célja és szabályozási környezete alapján.

26. Természetesen igaz, hogy a hagyományos módon közzétett klasszikus újság fizikai dolog, és egyben ingóság is. Talán elképzelhető olyan eset, amelyben egy adott nyomtatott újság vásárlója testi sérülést szenvedhet például egy kiálló kapocstól vagy esetleg a nyomdai eljárás során használt mérgező tinta miatt. A jelen kérelem lényeges tartalma mindazonáltal *szellemi* alkotásban állítólagosan fennálló hibára, nem pedig valamely *fizikai* termékben – mint olyanban – rejlő hibára vonatkozik. Tehát ebben az esetben valójában szolgáltatásról, nem pedig termékről van szó.

[8] Lásd e tekintetben például: 2014. szeptember 10-i Holger Forstmann Transporte ítélet (C-152/13, EU:C:2014:2184, 26. pont); 2018. december 10-i Wightman és társai ítélet (C-621/18, EU:C:2018:999, 47. pont).

[9] A 85/374 irányelv alkalmazása kezdetben „az iparilag előállított ingó dolgokra" korlátozódott (ezen irányelv harmadik preambulumbekezdése). Az 1999/34 irányelv kivette az „elsődleges mezőgazdasági termékekre" vonatkozó kivételt a termékfelelősségi irányelv hatálya alól, és az előbbi irányelv (8) preambulumbekezdése szerint az „valamennyi terméktípusra" vonatkozott, így a termékfelelősségi irányelv hatályát kiterjesztette a pusztán *iparilag előállított* ingó dolgokon túlra. Ezt megerősíti az, hogy a Bíróság a 2001. május 10-i Veedfald ítéletében (C-203/99, EU:C:2001:258) a 85/374 irányelvet olyan termékre alkalmazta, amelyet egyértelműen nem iparilag állítottak elő; ezen ítélet tárgyát olyan ügy képezte, amelyben a transzplantációt megelőzően a vesét perfúziós folyadékkal mosták át, és ez, a kórház gyógyszertárában előállított folyadék károsnak bizonyult, mivel a vesét transzplantáció céljára felhasználhatatlanná tette.

[10] A Bizottság azzal érvel, hogy a „termék" meghatározása tág (álláspontja szerint azonban annak „iparilag előállítottnak" kell lennie). Rámutat arra, hogy bár a termékfelelősségről szóló osztrák törvény 4. §-ában szereplő meghatározás szerint termék „minden ingó dolog", az „ingó" minősítést a termékfelelősségi irányelv 2. cikkének szövege nem tartalmazza. Ezenkívül e rendelkezés a villamos energiát is kifejezetten a „termék" fogalma alá veszi, jóllehet az nem minősül ingó dolognak. Ez még inkább releváns akkor, ha olyan szoftverről van szó, amelynek esetében még a fizikai adathordozón történő átvitel is ritka, és az átvitel szokásos módját jelenleg a letöltés képezi (ezen álláspontért lásd például: Spindler, G., „Verschuldensunabhängige Produkthaftung im Internet", *Multimedia und Recht*, 3. kiadás, 1998, 119–124. o.). Úgy tűnik, hogy a Bizottság a mesterséges intelligencia, a dolgok internete és a robotika biztonsági és felelősségi vonatkozásairól szóló 2020. február 19-i jelentésében (COM(2020) 64 final, 14. o.) *de lege lata* nem megy ennyire messzire, mivel a következőképpen fogalmaz: „Jóllehet a termékfelelősségi irányelv tágan határozza meg a »termék« fogalmát, annak alkalmazási körét még egyértelműbbé lehetne tenni annak érdekében, hogy jobban tükrözze a kialakulóban lévő technológiák összetettségét […]".

27. VI például nem utal arra, hogy maga az újság sérülést okozott volna számára: ehelyett olyan sérülésről volt szó, amelyet ő okozott saját magának azzal, hogy az újságban közzétett helytelen tanácsot követte. A kérdés inkább az, hogy az ilyen helytelen tanácsot tartalmazó fizikai terméket „hibásnak” lehet-e tekinteni abban az értelemben, amelyben a termékfelelősségi irányelv e kifejezést és az ehhez hasonló kifejezéseket használja.

28. Semmi nem utal azonban arra, hogy az újság az úgynevezett „külső tulajdonságai” miatt hibás lett volna. Egyes jogelméleti szerzők azt állítják, hogy a fizikai hordozót e tekintetben nem lehet elválasztani a tartalmától. Ennek megfelelően arra az álláspontra helyezkedem, hogy a termékfelelősségi irányelvből eredő objektív felelősségi rendszer magára a termékre és az abban szereplő szellemi alkotásra is alkalmazandó.[11] Az említett szerzők ezen álláspontot alátámasztó érvei elsősorban a termékfelelősségre vonatkozó szabályozás fogyasztóvédelmi célkitűzésén alapulnak. Azzal érvelnek továbbá, hogy léteznek olyan, a termékfelelősségi irányelv hatálya alá tartozó esetek, amelyek erős hasonlóságot mutatnak a testi sérülést okozó helytelen tájékoztatás eseteivel. Erre példa az az eset, amelyben valamely termék, amelynek egy konkrét veszélyre kellene figyelmeztetnie az embereket – például füstriasztó –, nem működik megfelelően. Az emberek a figyelmeztetés elmaradása miatt nem tanúsítanak korrektív magatartást (például nem menekülnek ki a lángokban álló épületből), következésképpen megsérülnek.[12] A szóban forgó szerzők párhuzamot vonnak azokkal az esetekkel, amelyekben a termék használati utasítása helytelen tájékoztatást tartalmaz. A nyomtatott hordozón nyújtott helytelen tájékoztatás esetéhez hasonlóan a veszély ebben az esetben sem a termék fizikai minőségéből ered, hanem abból, hogy az olvasók követik az abban szereplő (helytelen) utasításokat.

29. A magam részéről azonban nem tartom meggyőzőnek ezeket az érveket. A termékfelelősségi irányelv 6. cikkének szövege egyértelműen magára az irányelv 2. cikke értelmében vett termék hibájára vonatkozik. Ráadásul ezen irányelv 1. cikke nem írja elő, hogy objektív felelősség áll fenn az egyszerű tanácsért. A felelősségnek inkább valamely termék forgalomba hozatalához kell kapcsolódnia.[13] Közvetlen okozati összefüggésnek kell fennállnia a termék hibája és a károsult által elszenvedett kár között, amely a jelen indítvány 28. pontjában leírt ügyekben még fennáll, azonban az újságban szereplő helytelen tanács esetében nincs kapcsolat a termékkel.[14] Ez azt is jelenti, hogy ez az irányelv a szolgáltatásokra nem alkalmazandó.[15]

[11] E megközelítéssel kapcsolatos példákért lásd: Foerste, U. és Graf von Westphalen, F., (szerk.), *Produkthaftungshandbuch*, 3. kiadás, Beck, Munich, 2012, 815. o., 47. pont 16. alpontja; Cahn, A., „Produkthaftung für verkörperte geistige Leistungen”, *Neue Juristische Wochenschrift*, Beck, 1996, 2899–2905. o., 2901–2903. o.; Meyer, A., „Die Haftung für fehlerhafte Aussagen in wissenschaftlichen Werken”, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 3. kiadás, 1997, 26–34. o. E megközelítéssel ellentétes álláspontért lásd: Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Otto Schmidt Verlag, Köln, 2001, 623–627. o. Mindezek a szerzők a termékfelelősségre vonatkozó német törvényt tárgyalják. E német törvény hajtja végre a termékfelelősségi irányelvet, jóllehet a megvitatott kérdések nem kifejezetten a német átültetésre vonatkoznak.

[12] További példaként szolgál valamely diagnosztikai eszköz működési zavara, ha ez betegség diagnosztizálásának és ennek következtében a kezelésének elmaradását eredményezi.

[13] Ezzel ellentétben lásd a termékfelelősségi irányelv 7. cikkének a) pontját, amelynek értelmében a gyártó mentesül a felelősség alól, ha a terméket nem ő hozta forgalomba. Lásd még: Oechsler, J., *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, 2018. évi felülvizsgált kiadás, de Gruyter, Berlin, §2 ProdHaftG, 78. pont, ismételten csak a Produkthaftungsgesetzre (német termékfelelősségi törvény) tekintettel.

[14] Lásd e tekintetben: Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Verlag Dr Otto Schmidt, Köln, 2001, 650. és 651. o., aki különbséget tesz „Instruktionshaftung” (utasításért való felelősség) és „Informationshaftung” (tájékoztatásért való felelősség) között.

[15] A Bizottság a termékfelelősségről szóló zöld könyvében ((COM 1999) 396 végleges, 7. o.) már megállapította, hogy „A hibás szolgáltatásokra nem terjed ki a 85/374/EGK irányelv”. Ez összhangban áll azzal, hogy javaslatot tett a szolgáltatók felelősségéről szóló tanácsi irányelvre (COM(90) 482 végleges) (HL 1991. C 12., 8. o.). A tervezetet később visszavonta (COM(94) 260 végleges). A Gazdasági és Szociális Bizottságnak a szolgáltatók felelősségéről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslatra vonatkozó véleményének (HL 1991. C 269., 40. o.) 2.8. pontja különösen jól szemlélteti azokat a problémákat, amelyeket egy ilyen irányelv felvethet: „E javaslat megvizsgálása esetén egyértelművé válik, hogy annak végrehajtása minden kutatást és innovációt megfékezne a szabad foglalkozások terén. Védekező jellegű orvosi ellátáshoz, védekező jellegű jogi, kereskedelmi és adóügyi tanácsadáshoz, valamint az építészek, mérnökök és építőipari vállalkozók védekező jellegű tanácsadásához vezetne. A fogyasztók nem ezt a célt tartották szem előtt.”

30. Habár helyes lehet az a megállapítás, hogy a technológiai fejlődés miatt egyre nehezebbé válik a termékek és szolgáltatások elhatárolása,[16] az ilyen értékelés, amely valamely jogalkotó szervet cselekvésre késztethet, nem teszi lehetővé a termékfelelősségi irányelv olyan esetektől eltérő esetekre történő alkalmazását, mint amelyek – egyértelmű szövege alapján – jelenleg a hatálya alá tartoznak. Ez annál is inkább igaz, mivel alkalmazásának az ingó termékben szereplő tájékoztatás esetére való kiterjesztése egyéb ellentmondásokhoz vezetne. Miért állna fenn például objektív felelősség a valamely kiadványban szereplő tájékoztatásért, miközben az nem áll fenn a rádiós vagy televíziós tanácsadás esetén?[17]

31. Álláspontom szerint azonban a termékfelelősségi irányelv szövegéből, összefüggéseiből és céljaiból teljesen egyértelmű, hogy a „termékre" való hivatkozás ezen irányelvben a testi tárgyra korlátozódik. A jelen kérelemnek lényegében emiatt nem lehet helyt adni, legalábbis a termékfelelősségi irányelv alapján, mivel nem a termékben rejlő fizikai hibából eredő sérülésre vonatkozik.

32. Ezt egyébként a termékfelelősségi irányelv céljának és összefüggéseinek vizsgálata is alátámasztja. Ezen irányelv legelső preambulumbekezdése egyértelművé teszi, hogy olyan harmonizációs intézkedésről volt szó, amely „a hibás és ebből kifolyólag kárt okozó termékek gyártóinak felelősségét szabályozz[a]", és hogy ezen intézkedést az tette szükségessé, hogy „ezek eltérése a verseny torzulását eredményezheti, hatással lehet az áruknak a közös piacon belüli szabad mozgására, és a fogyasztók eltérő szintű védelmét eredményezheti a hibás termékek által a fogyasztó egészségében vagy tulajdonában okozott kárral szemben". Egyértelmű, hogy ez kizárólag a testi tárgynak minősülő árukra vonatkozik, és – ahogyan azt a Bíróságnak volt alkalma megállapítani – „[a]z említett irányelv hatályának az uniós jogalkotó által meghatározott határai többek között az e különböző érdekek közötti összetett mérlegelésből erednek"[18].

33. Mindezt a többi preambulumbekezdés is alátámasztja. Így például a harmadik preambulumbekezdés úgy szól, hogy az objektív felelősség „kizárólag az iparilag előállított ingó dolgokra terjedhet ki". Ahogyan azt a jelen indítvány 9. lábjegyzetében jeleztem, bár e rendelkezés hatályát később kiterjesztették az *iparilag előállított* termékek körén túlra, nem utal arra, hogy a puszta tájékoztatás vagy tanács a termékfelelősségi irányelv hatálya alá tartozna. Ezenfelül a negyedik preambulumbekezdés úgy szól, hogy a fogyasztók hatékony védelme megköveteli, hogy „a gyártási folyamatban részt vevő összes gyártó felelősséggel tartozzon, amennyiben az általuk gyártott termék, vagy az általuk szállított résztermék vagy nyersanyag hibás volt […]". A hatodik preambulumbekezdés úgy szól, hogy „a fogyasztó testi épségének és javainak" védelme érdekében a „termék hibáját nem a használatra való alkalmasság hiányához, hanem az általában elvárható [helyesen: a széles vásárlóközönség részéről jogosan elvárható] biztonság hiányához képest kell megállapítani […]". A kontextus alapján a „biztonság hiányára" való utalás ismételten csak valamely testi tárgynak minősülő termékben rejlő olyan hibára való utalásnak tekinthető, amely kárt okozhat.

34. A fenti összefüggés csak megerősíti azt a következtetést, hogy a termékfelelősségi irányelv hatálya a fizikai termékek biztonságosságára korlátozódik, és fő célja, hogy objektív felelősségen alapuló jogorvoslatot biztosítson arra az esetre, ha az ilyen termék hibásnak bizonyul. Ellenkező

[16] Ezt a Bizottság is észrevételezte a mesterséges intelligencia, a dolgok internete és a robotika biztonsági és felelősségi vonatkozásairól szóló, a Bizottság által az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz, valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz intézett jelentésben (COM(2020) 64 final, 13. és 14. o.).

[17] Lásd még: *Münchener Kommentar zum BGB*, 8. kiadás, 2020, §2 ProdHaftG, 19. pont, valamint Ulmer-Eilfort, C., és Obergfell, E.-I., *Verlagsrecht*, 2. kiadás, C. H. Beck, 2020, 1036. pont.

[18] 2011. december 21-i Dutrueux ítélet (C-495/10, EU:C:2011:869, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

esetben ezen irányelv alapján egy sor olyan kérelmet lehetne előterjeszteni, amelyek lényegében a hibás vagy gondatlan szolgáltatásnyújtásra vonatkoznak. Ide tartozhat például a könyvelők vagy ügyvédek írásbeli tanácsa vagy az írásban elkészített orvosi jelentés, habár ilyen esetben teljesen mesterséges lenne például azzal érvelni, hogy a szóban forgó jelentés aláírásával az érintett szakember a „végtermék" „gyártójaként" „mutatkozik", így a termékfelelősségi irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „gyártónak" minősül. [19]

35. Ahogyan ugyanis arra láthatólag a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmének 4.2. pontjában maga is utal, a termékfelelősségi irányelv szerinti felelősség ilyen esetben történő előírása azt is eredményezheti, hogy a szolgáltatók – objektív felelősség alapján – a potenciális károsultak nagy csoportjával szemben határtalan felelősséggel tartoznak. [20] Nehéz elkerülni azt a következtetést, hogy az objektív felelősség előírása ily módon torzítaná a termékfelelősségi irányelv hatályának korlátait, amelyek – amint az fent kifejtésre került és azt a Bíróság a Dutrueux ítéletben [21] megjegyezte – különböző érdekek közötti összetett mérlegelésből eredtek.

36. E következtetés azt is eredményezheti, hogy az újságkiadás egy másik aspektusa is szokatlan jogi nehézségekbe ütközik. Az újságok többsége – a legkomolyabbaktól a legkönnyebben érthetőkig – tartalmaz ilyen típusú olvasói rovatot, amelyben a publicista különféle kérdésekben, többek között orvosi, jogi, kertészeti, nevelési és személyes kérdésekben ad tanácsot. Amennyiben valamely újság objektív felelősségét meg lehetne állapítani az olyan színvonaltalan vagy helytelen tanácsért, amely testi sérülést vagy (a termékfelelősségi irányelv 9. cikkében szereplő korlátok között) dologi kárt okozott, ez újabb kockázatot jelentene a kiadók számára, ami – ahogyan arra az alperes az írásbeli észrevételeiben rámutatott – a gyakorlatban súlyos következményekkel járhat a sajtónak az Európai Unió Alapjogi Chartája 11. cikkének (2) bekezdése (és ezáltal az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke) által biztosított szabadságára nézve. Mindez azt jelenti, hogy ha a termékfelelősségi irányelv ilyen eredmény elérésére irányult volna, elvárható lenne, hogy azt teljesen világos és félreérthetetlen módon mondja ki. Az, hogy ezen irányelv kifejezetten hallgat erről a kérdésről, éppen arról tanúskodik, hogy az említett felelősség ilyen esetre való előírása soha nem állt az uniós jogalkotó szándékában.

37. Ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy az ilyen jellegű ügyekben a szerződésen kívüli jogellenes károkozásért és a szakmai gondatlanságért való felelősség kérdését az egyes tagállamok nemzeti joga szabályozza. Az uniós jogalkotó ugyanis soha nem kívánt ilyen értelemben harmonizációt végrehajtani, és még kevésbé kívánta azt, hogy az ilyen jellegű igényeket a termékfelelősségi irányelv szövegének mesterséges és kiterjesztő értelmezése révén beerőltessék az irányelv objektív felelősségi rendszerébe. A Bíróság már megállapította, hogy ezen irányelvnek nem feladata, hogy a hibás termékekért való felelősség területét a fentieken túlmenően kimerítő jelleggel harmonizálja. [22]

[19] Lásd még a jelen indítvány 15. lábjegyzetét, amelyben hivatkozom a Gazdasági és Szociális Bizottság szolgáltatók felelősségéről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslatra vonatkozó véleményére (HL 1991. C 269., 40. o.).

[20] Lásd: Cardozo CJ *Ultramares Corporation v. Touche* 174 NE 441 (1931) ítéletben tett híres figyelmeztető jellegű megjegyzéseivel, amelyek értelmében el kell kerülni, hogy a törvény „határozatlan időre, határozatlan csoport számára, határozatlan mértékű" felelősséget írhasson elő.

[21] 2011. december 21-i ítélet (C-495/10, EU:C:2011:869, 22. pont).

[22] Lásd: 2009. június 4-i Moteurs Leroy Somer ítélet (C-285/08, EU:C:2009:351, 24. és 25. pont); 2011. december 21-i Dutrueux ítélet (C-495/10, EU:C:2011:869, 21. pont).

38. Habár igaz, hogy a jelen ügyben felvetett kérdés új, megjegyzendő, hogy azt a termékfelelősségi irányelv tárgyában eddig keletkezett ítélkezési gyakorlat egyáltalán nem támasztja alá. Talán a Bíróság Dutrueux ügyben hozott határozata a legközelebb álló ügy.[23] Az említett ügyben egy fiatal fiú égési sérüléseket szenvedett egy kórházban elvégzett sebészeti beavatkozás során. Az égési sérüléseket azonban amiatt szenvedte el, hogy hibás volt annak a fűthető ágybetétnek a hőmérséklet–szabályozó rendszere, amelyen elhelyezték őt a sebészeti beavatkozás alatt. A kórház egyszerűen a kórházi szállítótól beszerzett matracot használta.

39. A Bíróság mindazonáltal úgy ítélte meg, hogy „az ilyen használó [a termékfelelősségi irányelv 3. cikkének alkalmazásában] nem tekinthető a szóban forgó termék gyártási és értékesítési lánca résztvevőjének”[24]. Ebből az következett, hogy a kórház e tekintetben egyszerű egészségügyi szolgáltatónak minősült, és amennyiben az ilyen szolgáltató „olyan hibás készülékeket vagy termékeket használ, amelyeknek [a termékfelelősségi irányelv] 3. cikkének rendelkezései értelmében véve nem gyártója, és e használattal kárt okoz e szolgáltatás igénybe vevőjének”, a felelőssége „nem tartozik [ezen] irányelv hatálya alá”.[25]

40. Ennélfogva a Dutrueux ítéletből[26] egyértelműen kitűnik, hogy a hibás fizikai terméktől elkülönülő szolgáltatásnyújtásért való felelősség nem tartozik a termékfelelősségi irányelv hatálya alá. A jelen ügyben ez az igény azért is áll gyengébb lábakon, mert fentiekben már kifejtetteket felidézve, a Dutrueux ügytől eltérően maga a fizikai termék egyáltalán nem volt hibás.

41. Ezen értelmezési erőfeszítésekből együttesen kiindulva arra a következtetésre kell jutnom, hogy az ilyen jellegű igény nem tartozik a termékfelelősségi irányelv hatálya alá. Lényegében olyan szolgáltatásnyújtással – újságrovatban fogyasztóknak adott tanáccsal –kapcsolatos tevékenységről van szó, amely az újságot mint fizikai terméket nem érinti. Ennélfogva nem állítható, hogy a VI által elszenvedett fizikai sérülések a termékfelelősségi irányelv értelmében vett valamely termék hibájára vezethetők vissza.

V. Végkövetkeztetés

42. A fenti megfontolásoknak megfelelően azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) által feltett kérdésre a következő választ adja:

A hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv ezen irányelv 1. és 6. cikkével összhangban értelmezett 2. cikkét nem lehet úgy értelmezni, hogy valamely napilap azon példánya is az ezen irányelv értelmében vett hibás terméknek tekinthető, amely olyan, szakmailag helytelen egészségügyi tanácsot tartalmaz, amelynek követése egészségkárosodást okoz.

[23] 2011. december 21-i ítélet (C-495/10, EU:C:2011:869).

[24] Uo., 28. pont.

[25] Uo., 39. pont.

[26] 2011. december 21-i ítélet (C-495/10, EU:C:2011:869).